

Hvor blev børnene af?

Temanummer: Familiepolitik

Dansk familiepolitik havde i 1960'erne og 1970'erne interesse for børns hverdagsliv. På Christiansborg diskuterede man, hvilke behov børn i førskolealderen har, og hvordan man fra politisk hold kunne indrette samfundet børne- og familievenligt. Familiepolitiske dialoger handlede ganske ofte om, hvordan samfundet skulle tilrettelægges, hvis man skulle tilgodese børnene. Siden er perspektivet gradvist forskudt. Med devisen om, at man ikke skal blande sig i familiernes private anliggender – medmindre det er nødvendigt – er interessen for børnene med årene gledet i baggrunden. Artiklen følger udvikling fra 1960'erne til i dag og spørger, om børnene igen har mulighed for at få en plads i familiepolitikken.

Keywords: familiepolitik, børneliv

Indledning

Familiepolitik i Danmark har historisk set haft stor interesse for børnene. Tilbage i tid var det økonomisk dårligt stillede børn og børn, der voksede op i det, som blev beskrevet som åndelig fattigdom, der fik politisk bevågenhed (fx Kommissionen angaaende Statstilsyn med Børneopdragelsen, 1895; Lov om Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer, 1905). Interessen for netop disse børn medførte et pænt stykke op i 1900-tallet en familieinteresseret politik, der havde til hensigt at reducere antallet af børnefødsler i visse familier. Herunder så lovgivning om ægteskabsforbud og sterilisering dagens lys (Banke, 1999; Koch, 2000). Perioden fra 1920'erne til 1940'erne bød desuden på overvejelser om, hvordan man kunne få flere børn i de familier, man betragtede som gode (fx Befolkningskommissionen, 1938).

I 1960'erne ændrede dansk familiepolitik imidlertid karakter. På Christiansborg handlede det ikke længere først og fremmest om, hvilke børn man ønskede færre eller flere af. Det handlede i stigende grad om de almindelige børn og familier; hvilke vilkår levede de under? I det politiske arbejde kom nye spørgsmål til. Herunder spørgsmål som: Hvilket hverdagsliv er godt for det lille barn? Og: Hvordan kan man fra politisk hold sikre forældrene gode betingelser, så de kan varetage omsorgen for deres børn? Således handlede dagens familiepolitiske dialoger ganske meget om børnene og det, vi kan kalde den almindelige barndom.

SINE PENTHIN
GRUMLØSE
sipg@pha.dk

I denne artikel skal vi se nærmere på, hvilken plads børn har haft i dansk familiepolitik. Begyndende med netop 1960'ernes politiske nysgerrighed på børns hverdagsliv og sluttende i dag, hvor politikken bærer præg af, at det i en årrække er blevet betragtet som uhensigtsmæssigt, hvis man går "for tæt" på børnefamilierne. Hvor man i 1960'erne og 1970'erne diskuterede, *hvordan* man fra politisk hold kunne sikre, at børnefamilierne havde gode vilkår, er den familieinteresserede politik i dag kendetegnet ved, at man ikke vil blande sig i familiernes hverdag. Dvs. så længe forældrene varetager deres forældreskab godt nok. Tidlig opsporing og indsats er i dag kernebegreber i familiepolitikken, som ikke interesserer sig ret meget for det almindelige børne- og familieliv, men i høj grad for de bekymringsvækkende familier. I denne artikel skal vi se nærmere på nogle få men væsentlige forskydninger i den familieinteresserede politik. Artiklen spørger således: Hvor blev børnene af?

Forskningen bag

Som forsker har jeg hjemme i etnologien og er optaget af samspillet mellem hverdagslivet, som det leves og familiepolitikken, som den tilrettelægges og får betydning for familierne. Kernespørgsmål i mit arbejde er: Hvordan etableres familiepolitik i samspillet mellem problemforståelser og meningsforhandlinger? Hvilke forhold i relation til familielivet betragtes som politisk relevante? Hvordan forstår man *det gode liv* for et barn og en familie, og hvordan ændres forståelsen heraf over tid?

Baggrunden for artiklen er min ph.d.-afhandling, hvori jeg undersøgte den familiepolitiske diskurs i perioden 1960-2010 med fokus på forståelsen af, hvad der betragtes som et godt hverdagsliv for et lille barn (Grumløse, 2014) samt en række analyser af de børne- og familiepolitiske forhold i Danmark (fx Grumløse, 2017; Marschall & Grumløse, 2019; Grumløse & Marschall, 2024; Marschall & Grumløse, 2024; Grumløse, 2026; Grumløse & Marschall, 2026). Fælles for analyserne er det analytiske greb, hvormed det undersøges, hvordan børnefamiliers hverdagsliv adresseres og søges håndteret i landspolitiske sammenhænge. Analysen er informeret af forskning, der med inspiration fra Michel Foucault (fx Foucault, 2001, 2003) arbejder med diskursbegrebet (fx Damsholt, 1996; Otto, 1998; Schmidt & Kristensen, 1986). Med en kvalitativ læsning af "den familiepolitiske diskurs" undersøger jeg, hvordan udsagn om børnefamiliers hverdagsliv understøtter hinanden eller strider, og således virker sammen som det, der på et givent tidspunkt finder frem til en konsensus og fremstår som "sandt" at sige om børn, familier og forholdet mellem børnefamilie og stat (Grumløse, 2014, 2016, 2017, 2026). Dette analytiske greb benyttes i denne artikel til at kaste lys over, hvordan almindelige børns hverdagsliv træder ind og ud af den familieinteresserede politik. Som formidlingsmæssigt greb vil jeg lægge ud med at vise, hvordan børn og børns hverdagsliv i en længere årrække blev betragtet som helt centrale tematikker i familiepolitikken for senere at blive mere perifere.

Børnene i fokus

Som nævnt er 1960'erne interessant, når emnet er dansk familiepolitik. På dette tidspunkt var hverdagen under forandring i en del af landets børnefamilier. Flere småbørnsfamilier indrettede sig med to udearbejdende forældre, og arbejdsmarkedet havde behov for mere arbejdskraft. På Christiansborg talte man om, at man skulle søge at få "(...) *de eksisterende arbejdskraftreserver inddraget i beskæftigelsen, og at disse reserver først og fremmest repræsenteres af gifte kvinder*" (Det familiepolitiske udvalg, 1964, s. 43). Gifte kvinder var ofte mødre, og som et naturligt led i datidens familiepolitiske arbejde var en opmærksomhed på børn i førskolealderen. Således nedsatte Kommissionen vedrørende kvindernes stilling i samfundet i 1965 Udvalget vedrørende familiens og børnenes tilpasning, der skulle undersøge "(...) *familiens og børnenes vilkår i den nuværende samfundsmæssige situation, hvor kvinder i stigende grad deltager i erhvervslivet (...)*" (Udvalget vedrørende familiens og børnenes tilpasning, 1970, s. 7).

I arbejdet med at finde svar på samfundsudviklingens betydning for de yngste inddrog udvalget en række børnelæger og -psykologer. Hvilken viden om børn havde de, der kunne informere det politiske arbejde? Fem år senere formulerede udvalget blandt andet:

Jo yngre barnet er, des større er betydningen af, at det har en direkte og stadig kontakt med et enkelt voksent menneske, som naturligt er moderen. Af særlig betydning synes denne kontinuerlige nære kontakt at være i de første 2 leveår. Fra omkring 3-års-alderen er barnets behov for udvidet social kontakt så stor, at det er gavnligt, at det også uden for hjemmets snævre rammer daglig omgås andre børn og voksne og efterhånden også kommer ud for en systematisk pædagogisk påvirkning, som for eksempel kan gøre en anbringelse i børnehave nogle timer daglig ønskeligt. (Udvalget vedrørende familiens og børnenes tilpasning, 1970, s. 20)

Den viden om børn, der her gengives, var helt central i datidens familiepolitik. Udover at være refereret i en række betænkninger, blev børnelægernes viden om børn gentaget i de politiske dialoger. I Socialdemokratiet argumenterede man fx i en årrække for, at børn skulle passes i hjemmet i det første halvandet år, mens man i Det Konservative Folkeparti mente at vide, at der var videnskabeligt belæg for, at det drejede sig om barnets første tre leveår (Grumløse, 2014, s. 70 f.). Retrospektivt er det interessante ikke så meget længden af tiden, der blev argumenteret for, men den enighed, der var på tværs af partierne om, at det var meningsfuldt og nødvendigt at gå helt tæt på familierne i det familiepolitiske arbejde. Uanset om man argumenterede for, at børnene burde være i hjemmet i halvandet eller tre år, mente man at have videnskabeligt belæg for at sige, at det gode liv for et lille barn krævede nogle bestemte rammer for familierne, som det var en politisk opgave at understøtte. Dette medførte blandt andet et lovforslag om statsfinansieret moderskabsydelse (fx Folketingstidende 1965-66, Forhandlingerne II, spalte 3982 ff. Grumløse, 2014, s.

35) og en række politiske dialoger om, hvorvidt det var muligt at undgå, at der blev etableret for mange vuggestuepladser, fordi vuggestuen alene burde være et tilbud til de forældre, der ikke kunne passe barnet selv. I 1970 var det godt og vel 5% af børnene i alderen 0-3 år, der var i vuggestue (Folketingstidende 1970-1971, Forhandlingerne II, spalte: 4420).

I 1975 etablerede regeringen Børnekommissionen. Koblingen mellem en børneinteresseret familiepolitik og fagprofessionelles viden om børn stod også centralt i Børnekommissionens arbejde. Alle forhold med betydning for børn i førskolealderen skulle undersøges. Det handlede om hverdagen og de steder, som et førskolebarn opholdt sig. Det handlede om de samfundsmæssige forhold og om børnefamiliernes betingelser for at kunne indrette hverdagen, så den fungerede godt for børnene. Seks år senere udgav Børnekommissionen sin hovedrapport. Konklusionen var klar, der skulle gøres noget, for: *"Småbørn har uacceptable vilkår i dagens Danmark. Samfundsudviklingen har ladet dem i stikken"* (Børnekommissionen, 1981, s. 3). Efterfølgende lagde daværende socialminister, Ritt Bjerregaard (S), i sin fremlæggelse af kommissionens betænkning i Folketinget vægt på to forhold, der skulle have politisk opmærksomhed. Det var børns daglige liv i familien: Mange forældre arbejdede for meget, og tiden sammen som familie var for trang. Og det var familiernes relationer til andre familier: Børnenes behov taget i betragtning var fællesskaberne ofte få og skrøbelige (Folketingstidende 1981-1982, R2, Redegørelse om børnekommissionens betænkning, spalte 73-74: Redegørelse om børnekommissionens betænkning, spalte 73-74). Familierne skulle altså have bedre tid til hinanden og have overskud til at være en del af andre gode fællesskaber. Det var det, børnene havde behov for.

I Børnekommissionens betænkning argumenteredes da også for, at småbørnsforældre skulle arbejde seks timer dagligt (Børnekommissionen, 1981, s. 171). Sammen med solide daginstitutioner skulle den nedsatte arbejdstid sikre børnene en god hverdag. Hermed er det også sagt, at Børnekommissionen og partierne til venstre for den politiske midte nu havde en anden forståelse af, hvordan samfundet skulle tilrettelægges, hvis det skulle være godt for børnene. Man mente fortsat, at familiepolitikken skulle etableres på baggrund af viden om børn, men man konsulterede andre børneeksperter end tidligere (Grumløse, 2014, s. 83 ff.). Et eksempel herpå er, at Børnekommissionen i sit arbejde henviste til psykolog Arne Sjørunds *Børnehavens og vuggestuens betydning for barnets udvikling* (Børnekommissionen, 1980 s. 110) og til børnehavelærer Vagn Michelsens *Vuggestuen – et supplement til hjemmet* (ibid., s. 139). Det betød, at mens man i partierne til højre fortsat arbejdede for, at de yngste børn skulle være i hjemmet, talte man i partierne til venstre og i Børnekommissionen om børns risiko for at lide "jævnaldrende-savn", hvis ikke samfundet blev tilrettelagt på en sådan måde, at alle børn havde deres daglige gang i en daginstitution (fx Børnekommissionen, 1981, s. 84). Således var man på Christiansborg fortsat enige om, at familiepolitikken skulle være informeret af viden om børn, men man var ikke længere enige om, hvilken viden der er korrekt. En fløj mente at vide, at børnelægerne, der blev inddraget i

1960'erne, vidste, hvilket hverdagsliv børn har behov for, mens en anden fløj mente at vide, at Børnekommissionens vidensgrundlag var korrekt.

Det skal være godt at være barn i Danmark

I 1988 slog regeringen fast, at: *"Det skal være godt at være barn i Danmark"*. Det var titlen på regeringens handlingsplan for børn (Socialministeriet, 1988). Men måske fordi det havde vist sig at være en lidt rodet affære at finde ud af, hvilken viden om de små, der er sand, blev det lidt uklart, hvad der kendetegnede "et godt hverdagsliv" for et lille barn. Det blev samtidig mere almindeligt at argumentere for sine familiepolitiske synspunkter ved *at mene* noget om børn fremfor *at vide*. Ligeledes knyttede familiepolitikken stærke bånd til forståelsen af, at viden om hverdagslivet er noget, det enkelte barn eller forælder har. Derfor gav det også mening at spørge til børn og forældres synspunkter og erfaringer i det familiepolitiske arbejde (fx Det Tværministerielle Børneudvalg, 1990; Regeringens Børneråd, 1996) og i mindre grad betragtet som relevant at inddrage børnelæger og -psykologer (Grumløse, 2014). I de følgende år informerede forældre således familiepolitikken gennem blandt andet Socialforskningsinstituttets undersøgelser (fx Det tværministerielle Børneudvalg, 1990). Socialforskningsinstituttet havde lavet lignende undersøgelser blandt forældre i 1960'erne og 1970'erne (fx Bertelsen og Ussing, 1974; Bertelsen, 1980), men nu blev forældrenes besvarelser trukket tættere på den familieinteresserede politik, da man fra politisk hold spurgte: *"Hvad ønsker familierne?"* (Socialministeriet, 1988, s. 23). Folketinget ratificerede Børnekonventionen, og etablerede en række nye udvalg herunder Det tværministerielle Børneudvalg og Regeringens Børneudvalg og få år senere også Børnerådet. Børnerådet skulle sikre, at der var *"(...) lytteposter i børneverdenen"* (Børnerådet, 1996, s. 159).

Med intentionen om at lytte til børn og forældre ændredes argumentationen. Betragter vi fx det politiske ønske om at sikre, at små børn har god tid sammen med deres familie, blev dette i 1960'erne og 1970'erne begrundet med, at det var bedst for barnet, hvilket man vidste fra børnelæger og psykologer, mens samme synspunkt i 1990'erne blev begrundet med, at det var det, forældre og børn efterspurgte. Som daværende socialminister Karen Jespersen formulerede det i 1996:

Mange af de børn, der fulgte opfordringen for et par år siden om at skrive til Socialministeren som led i kampagnen "Sæt ord på dit liv" skrev, at et godt liv for børn ville være, hvis mor og far var mere hjemme hos dem. (Karen Jespersen (S), Formand for Regeringens Børneudvalg i: Regeringens Børneudvalg 1996, s. 7 f.)

Efterfølgende konkluderede ministeren, at: *"(...) Daginstitutioner og skoler er klart et stort gode for vores børn, men det kan altså også blive for meget af det gode"* (Ibid.). Således var der fortsat familiepolitisk opmærksomhed på bør-

nene men altså også grundlæggende forandringer i den familieinteresserede politik.

Fokus på forældrene

Det kan lyde paradoksalt, men samtidig med at der var en tydelig politisk opmærksomhed på børnene, blev behovet for at have fokus på børnene reduceret i kraft af en samtidig interesse for forældrene. Sagt med andre ord kom den familieinteresserede politik til at handle ganske meget om forældrene og noget mindre om børnene. Et eksempel er Venstres politik om, at pengene skal følge barnet, og man fra politisk hold ikke skal blande sig i, hvordan børnefamilierne indretter sig. Dette synspunkt startede i Venstre i slutningen af 1980'erne, men var i løbet af få år at finde i først Det Konservative Folkeparti og dernæst i Socialdemokratiet (Grumløse, 2014, s. 128). I en sådan logik var det forældrene og ikke politikerne, der skulle sikre familiens rammer. Dette gav nogle markant anderledes dialoger om børn i den familieinteresserede politik, hvor det nu handlede om, at forældrene skulle tage ansvar og tilrettelægge hverdagen godt. Som det fx blev formuleret af den socialdemokratiske politiker René Skau Björnsson i forbindelse med en forespørgsel til statsministeren om samspillet mellem børnefamiliernes familie- og arbejdsliv, hvor Björnsson sagde:

Endnu en gang har børnefamilierne også her et ansvar for deres børn, hvor de så må prioritere: Hvad er det, de selv vil, og hvad er det, de vil med deres børn? Det er et valg, de selv må foretage, og ikke et, som vi skal animere til med yderligere støtte fra Folketingets side (1999-2000 - F 6 BEH1 torsdag 2 december 1999, Tale (NB), Samtlige taler: 8) Forespørgsel nr. F 6: Forespørgsel til statsministeren)

Med formuleringer om, at forældrene skal tage ansvar og finde ud af, hvad de vil med deres børn, var retorikken en ganske anden, og den familiepolitiske nysgerrighed var væk. Det var forældrenes ansvar at tilrettelægge hverdagen godt, og det blev ikke længere betragtet som en politisk opgave at undersøge, hvad der var bedst for børnene og søge at finde politiske løsninger på familiernes forhold. Når man diskuterede familiepolitik, handlede det om ikke at være formynderisk – et begreb der i løbet af kort tid var blevet en term i den familiepolitiske retorik. Som Eva Kjer Hansen (V) formulerede det: ”Og vi synes i Venstre, at vi ikke skal være så formynderiske over for børnefamilierne, men netop give nogle valgmuligheder” (1999-2000 - L 56 BEH1 torsdag 11 november 1999, Tale (8), Første behandling af lovforslag nr. L 56). Der var naturligvis fortsat nuancer i den familieinteresserede politik, men i de store partier – herunder Venstre, Socialdemokratiet og Det Konservative Folkeparti – gav det ikke længere mening at rette fokus på børnene i familiepolitiske sammenhænge. Når det handlede om familiernes hverdag, var det forældrenes ansvar at tage sig af børnene og en politisk opgave at træde til, når forældrene fejlede (Grumløse, 2014).

I en nyliberal forståelse af forældreskabet forskød familiepolitikens interesse for børnene sig således. Politiske dialoger om familierne kom i høj grad til at handle om forældrene, og de valg de kunne eller måske snarere burde træffe. På Christiansborg sås således en skærpet interesse for det bekymringsvækkende familieliv, der efter år 2000 blandt andet viste sig som en række lovændringer, der satte fokus på forældres pligt, ansvar og evner i forhold til deres forældreskab (Grumløse, 2014, s. 158 f. Juhl, 2014). Det betyder også, at det i de seneste årtier er nogle bestemte børn, der har fået opmærksomhed i den familieinteresserede politik. Børn, der er bekymring for.

I familiepolitiske sammenhænge har ikke bekymringsvækkende børns hverdagsliv i selvsamme periode haft ganske lidt bevågenhed. Familiepolitiske tematikker som fx forholdet mellem en families familieliv og forældrenes arbejdsliv har i langt de fleste henseender været tonet af logikken om, at forældrene selv skal beslutte, hvordan hverdagen skal tilrettelægges (den øremærkede barsel gældende fra 2022 dog som en undtagelse).

Familiepolitisk fremtid

Den politiske interesse for børnefamilierne, som den etablerede sig i 1960'erne, havde "almindelige børn" og deres hverdagsliv i fokus. Familiepolitikken var åben og nysgerrig i og med, at børnelæger og -psykologer blev bedt om at bidrage med deres faglige viden om børn. De politiske dialoger afspejlede, at man var videnssøgende, nysgerrig og reflekterende. På tværs af Folketingets partier diskuterede man betydningen af samfundets tilrettelæggelse for børn og familier. Det gav således mening at have en fælles og undersøgende dialog om, hvordan man kunne etablere et samfund, hvor det var godt at være barn og familie.

Senere blev man nysgerrig på børnenes egne perspektiver og bad dem om at bidrage med erfaringer og fremtidsperspektiver. Det tværministerielle Børneudvalg, Regeringens Børneudvalg og Børnerådet fik til opgave at sikre børnenes perspektiver. Socialministeren spurgte sågar børnene selv, og svarene blev formidlet i udgivelsen *Sæt ord på dit liv – breve fra børn til Socialministeren* (Børnerådet, 1996). Det gav altså mening at interessere sig for børnene, også når det handlede om børnefamiliens hverdag. Sagen var bare den, at den samtidige politiske interesse for forældrene nedtonede behovet for at lytte til børnene. Medmindre der var grund til bekymring for et barn, var barndommen langt hen ad vejen et privatanliggende for forældrene at skabe rammerne for.

Vi har i de seneste år set en voksende politisk interesse for børnefamilierne (se også Grumløse, 2026). I flere partier tales om nødvendigheden af at etablere bedre vilkår for familierne. Også i dag er en del af den familieinteresserede politik præget af forståelsen af, at familiepolitik skal give forældrene valgmuligheder og undlade at gå for tæt på familierne. Tonen er i dag mindre skarp, end den var omkring årtusindeskiftet, men grundtanken er den samme. Ansvar for barnet bor hos forældrene. Men vi ser samtidig en tydelig børne-

fokuseret familieinteresseret politik, der peger på behovet for at tilrettelægge samfundet anderledes og finde fælles løsninger fx på en travl hverdag og på børns vilkår ved sygdom. Her sættes fokus på det politiske ansvar for børn og familiers trivsel, og børns rettigheder fx til at blive raske, inden de sendes i vuggestue og børnehave.

Hvordan samspeilet mellem den mere forældrefokuserede og den børnefokuserede familiepolitik vil udfolde sig i de kommende år, må fremtiden vise. Det er i dag godt 20 år siden, at den daværende Familie- og arbejdslivskommission fremlagde 31 forslag til familiepolitiske løsninger, der kunne sikre børnefamilierne bedre vilkår (Familie- og arbejdslivskommissionen, 2007). Dengang var tiden ikke moden, og udover at undlade at behandle kommissionens forslag politisk fremlagde regeringen kort tid efter sin familiepolitik, der understregede forældrenes individuelle ansvar. Det familiepolitiske klima er dog et andet i dag. Dels er tonen mindre skarp, dels har enkelte partier rykket sig. I et parti som Socialdemokratiet har et begreb som ”børnetid” set dagens lys i foråret 2026, mens man i fx Det Konservative Folkeparti taler om stress og trivsel i familierne som (også) et samfundsanliggende (Grumløse, 2026). Det synes derfor heller ikke at være urealistisk, at dialoger om fælles familiepolitiske løsninger vil blive ”genoptaget” i de kommende år. Det bliver i den forbindelse ganske interessant at følge, hvilke argumenter der vil få plads. For hvis vi skal have børnene tilbage i fokus i den familieinteresserede politik, med hvilken begrundelse skal dette så ske?

Referencer

- Banke, C.F.S. (1999). *Den sociale ingeniørkunst i Danmark*. Ph.d.-afhandling, Roskilde: Roskilde Universitet
- Befolkningskommissionen (1938). *Moderens rettigheder i anledning af fødsel samt angaaende seksualoplysning*. Befolkningskommissionens betænkninger Nr. 3.
- Bertelsen, O. og Ussing, J. (1974). *Familiestørrelse og livsstil*. Socialforskningsinstituttet publikation nr. 60.
- Bertelsen, O. (1980). *Den unge familie i 70'erne*. Socialforskningsinstituttet publikation nr. 99.
- Børnekommissionen (1980). *Småbørn, daginstitutioner og dagpleje*.
- Børnekommissionen (1981). *Børnekommissionens betænkning*.
- Børnerådet (1996). *Sæt ord på dit liv – breve til socialministeren*.
- Damsholt, T. (1996). *Fædrelandskærlighed og Borgerånd*. Ph.d.-afhandling, December 1996, København: Københavns Universitet.
- Det familiepolitiske udvalg (1964). *Betænkning om familiepolitik*. Betænkning nr. 359
- Det tværministerielle Børneudvalg (1990). *Børnefamilien 1990*.
- Familie- og arbejdslivskommissionen (2007). *Chance for balance*.
- Foucault, M. (2001). *Talens forfatning*. København: Hans Reitzels Forlag
- Foucault, M. (2003). *The Archaeology of Knowledge*. London and New York: Routledge.
- Folketingstidende (1954-2010): *Folketingstidende, Forhandlingerne i folketingsåret*. Albertslund: Schultz Grafisk
- Grumløse, S.P. (2014). *Den gode barndom: dansk familiepolitik 1960-2010 og forståelsen af småbarnets gode liv*. Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitet.
- Grumløse, S.P. (2016). Fra børns behov til forældres valg: et kritisk blik på de sidste 50 års danske familiepolitik. *Nordiske udkast*, 44(1), s. 100-113.
- Grumløse, S.P. (2017). *Den gode barndom*. Hans Reitzels Forlag.
- Grumløse, S.P. (2026). Fødsel, fald og genkomst: Dansk familiepolitik 1960-2024. *Fokus på Familien*, 54(1), 2-21. Artikel 1. <https://doi.org/10.18261/fokus.54.1.2>
- Grumløse & Marschall, 2024. Familie-tid: En historisk og nutidig slagmark i Danmark. *Barn*, 42(3-4), 28-43. <https://doi.org/10.23865/barn.v41.6012>

- Grumløse & Marschall, 2026. Selvfølgelig må du ikke slå dine børn: et endeligt opgør med revselsesretten. *Fokus på familien*. 3-26 doi.org/10.18261/fokus54.3.2
- Koch, L. (2000). *Racehygiejne i Danmark*. København: Gyldendal.
- Kommissionen angaaende Statstilsyn med Børneopdragelsen (1895). *Betænkning fra Kommissionen angaaende Statstilsyn med Børneopdragelsen*. København: Centraltrykkeriet
- Lov (nr. 72) om Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer. Stadfæstet af H.M. Kong Christian d. IX. Den 14. April 1905. København: Forlagt af V. Pios Boghandel 1916.
- Marschall & Grumløse, 2019. Skilsmisse og barnets bedste: før og nu, mellem hverdagsliv og politik. *Barn*, 37(3-4), s. 55-67. Artikel 3. https://doi.org/10.5324/barn.v37i3-4.3379
- Marschall & Grumløse, 2024. Tidsmestring i familien: en undersøgelse af forældres ulige vilkår for indflydelse på hverdagen. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, 2024(3), 55-70. https://dpt.dk/temanumre/2024-4/tidsmestring-i-familien/
- Otto, L. (1998). *Rask eller lykkelig – Sundhed som diskurs i Danmark i det 20. århundrede*. Komiteen for Sundhedsoplysning
- Regeringens Børneudvalg (1996). *Tid til børn – tid til arbejde*. København: Regeringens Børneudvalg.
- Schmidt, L.-H. & Kristensen, J.E. (1986). *Lys, luft og renlighed*. København: Akademisk Forlag
- Socialministeriet (1988). *Det skal være godt at være barn i Danmark*. Regeringens handlingsplan for børn
- Udvalget vedrørende familiens og børnenes tilpasning (1970). *Betænkning vedrørende familiens og børnenes tilpasning*. Betænkning nr. 575